

Сенат Универзитета Унион образовао је 16. јуна 2016. године, комисију у саставу професор др Владимир Водинелић, професор др Душан Врањанац, и професор др Катарина Иванчевић, сви наставници Правног факултета Универзитета Унион ради оцене подобности за одбрану докторске дисертације под називом *Опита теорија каузе* кандидата мр Јосипа Чувардић, Након што је прегледала израђену докторску дисертацију кандидата, комисија подноси

ИЗВЕШТАЈ

Биографски подаци о кандидату

Кандидат Јосип Чувардић рођен је 6. маја 1960. године у Сомбору. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Осијеку. Школске 2005/2006. године уписао је грађанскоправну групу предмета на последипломском студију Правног факултета Универзитета у Београду, где је положио све предвиђене испите и одбранио семинарски рад на тему *Раскид уговора о закупу*. Кандидат је 29. марта 2011. године одбранио магистарски рад под називом *Кауза код добротних уговора* и стекао академски назив *магистра правних наука*.

Одлуком Сената Универзитета Унион бр. А 096-01/15 од 16.03.2015. године одобрена је израда докторске дисертације под насловом *Опита теорија каузе* кандидату мр Јосипу Чувардићу.

Кандидат је запослен у Средњој економској школи у Сомбору на месту професора правне групе предмета. Објавио је рад *Кауза код добротних уговора, позитивни израз и модерно схватање*; чланак, Гласник адвокатске коморе Војводине, књига 73, бр.1/2013, Нови Сад, и службену рецензију уџбеника *Устав и права грађана*, Издавачка кућа *Klett*, Београд, 2013. године.

Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација кандидата мр Јосипа Чувардића под називом *Опита теорија каузе* је израђена, односно штампана на формату А4, има 240 страна прореда 1,5 од чега је 233 страна текст дисертације (4 – 237), садржај је дат на две стране, коришћена литература на три странице (238 - 240) са 99 библиографских јединица, и има 173 фусноте.

Дисертација садржи три дела, у првом делу је увод, други део има четири поглавља и закључак је у трећем делу.

На самом почетку дисертације недостаје резиме на српском и енглеском језику уз кључне речи.

Приказ садржаја дисертације

У уводном делу (стр. 4-20) кандидат наводи разлоге за обраду каузе, полазне хипотезе, предмет и ред излагања и метод рада. Хипотеза од које кандидат полази у свом раду је да кауза можда није искључиво правни појам, односно да је основ нормативног бића каузе, сам по себи, ненормативан. За предмет рада кандидат је поставио изналажење ширег основа који би омогућио постављање и саме дефиниције каузе.

У другом делу рада, у оквиру наслова „Најшире методолошке претпоставке новог концепта каузе“ (стр. 21-42), кандидат, по сопственим наводима, разматра најшири оквир потребан за разумевање и утемељење новог концепта каузе. О наведеном се говори у оквиру поднаслова: статус и методологија научне спознаје, правна логика, реалност функционалног јединства филозофије и психологије, реалност функционалног јединства идеалних и реалних појава и материјални идентитет врсте. У оквиру наслова „Ненормативни концепт каузе у основама тумачења релевантних појмова“ (стр. 44-98), кандидат разматра поједине појмове у оквиру поднаслова: уводна и општа одређења, појам права и видови права, појам државе, легалитет и легитимитет, каузалитет и каузалност, слобода и однос целине и дела.

Кандидат непотребно и прешироко обрађује питања која се у докторском раду не могу тако широко приказивати, посебно филозофско-методолошка разматрања. При том се питања која се разматрају не повезују јасно са основном идејом аутора. Разматрајући многа од наведених питања, кандидат често показује недовољно познавање појмовно-категоријалног апарата из области опште филозофије, као и теорије и филозофије права (и државе). На пример, када говори о вредносним судовима, кандидат не разликује сазнајнотеоријски ниво проблема од онтолошког, субјективизам од објективизма, итд.

Кандидат често неке комплексне, противречне и историјски разнородне појмове узима као једноставне и неспорне. На пример, често говори о дијалектици, дијалектичком мишљењу, а да не даје објашњење шта тачно под овим појмовима подразумева.

Када даје сопствено мишљење о појединим питањима, кандидат ово често нејасно формулише, а, што је још битније, своје мишљење нити довољно образлаже, нити одговара на критике које су упућиване гледиштима која заступа. Ово је посебно важно с обзиром на то да мишљења кандидата најчешће не доносе ништа ново, већ су само парафраза неких схватања старих често и више векова (па и миленијума).

У оквиру наслова „Ненормативни концепт каузе у основама тумачења класичних института и термина уговорног права“ (стр. 99- 190) кандидат је изложио следећа питања: кауза и циљ уговора, ненормативни концепт каузе диферентиа специфика, кауза код уговора о поклону, основ (кауза) и правни основ (титулус), кауза и предмет уговора, кауза и синалагма, кауза и анимус контрахенди, кауза и начело еквиваленције, кауза и тумачење,

да ли је кауза чињенично или правно питање и кауза и пракса. У делу дисертације под насловом „Конотације ненормативног концепта каузе“ (стр. 191-228), разматра се кауза и правичност, идеја и толеранција, грађанска достојност и кауза и проблем правне одговорности. Аутор је оценио да оријентација овог рада „потребује и захтева појединачну расправу о појмовима које изравно везујемо за каузу, као и расправу о класичним институтима и терминима уговорног права, посматраних са нових позиција каузе“ (стр. 8).

У овим деловима тезе кандидат је изложио своје размишљање у погледу нормативног и ненормативног концепта каузе и указао на њихове разлике уз поређење, као и своје виђење последица примене ових концепата. Различита теоријска схватања каузе на која се кандидат у раду позива нису приказана на начин и у мери у којој је то неопходно за академску полемику у којој кандидат упоређује ставове других теоретичара и своје поимање. Посебно имајући у виду да кандидат налази мане схватањима каузе појединих теоретичара уз недостатак систематске расправе. У пријави тезе је наведено да ће бити обрађена класична дела правне мисли о каузи као и мисли савремених писаца и да ће се многи ставови о каузи, који ће бити предочени као резултат истраживања, заснивати на преиспитивању корпуса постојећих знања из наслеђа глобалне правне и филозофске мисли, које често и не говоре изричито о самом институту каузе. Међутим, у уводном делу дисертације кандидат је оценио да „оријентација овог рада не потребује упуштање у појединачно доктринарно расправљање“ (стр. 8). Примећујемо и да кандидат не показује увек академско поштовање појединих теоретичара чија су мишљења својевремено уважена. На пример на стр. 100 кандидат оцењује да су „заступници класичне теорије каузе много ближи нашем ненормативном поимању каузе,“ уместо да је навео да је кандидатово поимање блиско заступницима класичне теорије.

Кандидат није прихватио сугестију ментора да у дисертацији обради кратак преглед савремених схватања каузе, што би био добар основ за даље излагање. У дисертацији се само констатује да „новији радови који за предмет имају каузу, само разрађују већ постојеће дилеме“ (стр. 6) не наводећи чак ни податке о тим радовима. Овај преглед би, између осталог, помогао читаоцу, као и самом аутору, у сагледавању оригиналности теорије коју кандидат излаже у свом раду. Кандидат напомиње да „одређени правни пореци који су некада нормирали каузу, у својим новим кодификацијама је изостављају“ (стр. 4). Недостаје истраживање аутора о ставовима теоретичара и другим разлозима који су довели до промена у савременим схватањима концепције каузе у појединим правним системима на шта је кандидату било указано при прегледу ранијих верзија рада.

Закључак (стр. 228-237), који је изложен у трећем делу није коципиран довољно јасно. Кандидат не констатује да ли је потврдио или оповргао почетне хипотезе. У закључку се не препознаје да ли и на који начин се може практично применити кандидатова теорија. У пријави тезе је наведено да ће кандидат приказати и практичне вредности нове теорије.

Мишљење комисије

Дисертација се односи на тему која је веома актуелна у савременом друштву. Ниједно питање у теорији облигација није толико расправљано као појам каузе. Кауза отвара низ суштинских питања на која је наука дала различите одговоре. У савременој науци расправа око каузе је све интензивнија што је утицало и на нове грађанске законике. Ово питање је од значаја и са аспекта хармонизације права на нивоу Европске уније. Различито схватање концепта каузе у државама чланицама утиче на несметано функционисање јединственог тржишта. За Републику Србију је ово питање битно због усклађивања домаћег права са правним тековинама Европске уније и израде Грађанског законика. У том смислу је и оцењено да је тема дисертације актуелна и подобна за обраду.

Кандидат је себи поставио за циљ озбиљан научни изазов да изгради оригиналну и целовиту мисао о каузи. У дисертацији кандидат излаже као своју оригиналну идеју ненормативни концепт каузе. Када неко поставља нову теорију, односно када тврди да је спознао неку појаву на нов начин, потребно је да је формулише језички јасно и да на разумљив начин опише ту своју теорију. Докторска дисертација кандидата је написана коришћењем неадекватног стила и непрецизног језичког израза. Кандидат није доследно на научни, разумљив и приступачан начин исказао своја размишљања и поставке. Кандидат излаже своја размишљања претежно несистематично, кроз фразе, позивајући се на општа места. Поједине цитате и ставове других аутора кандидат не повезује јасно са својом концепцијом, идејом, размишљањем. У предугим, сложеним реченицама се не ретко губи смисао. Стил којим је писан текст је често претерано метафоричан, непрецизан, бомбастичан. Кандидат олако доноси неопозиве закључке и заузима крајње аподиктичке ставове. На појединим местима кандидат даје оцену својих ставова и самоуверено оцењује своје мисли као „оправдане“ (на стр. 161) или свој концепт као „виши стандард“ (стр. 224).

Изразита је неуједначеност терминологије и недоследност у употреби термина којима се кандидат служи. Претежно се користе термини *нормативни концепт каузе* и *ненормативни концепт каузе*. Међутим, поред ових у раду су присутни и други термини за које аутор није дао објашњење шта тачно под овим појмовима подразумева. Користе се термини: *грађанска теорија каузе*, *грађанска општа теорија каузе*, *нови концепт каузе*, *модерно виђење каузе*, *ново поимање института каузе*, *стари концепт каузе*, *општа теорија каузе*, *ненормативни концепт опште теорије каузе*, *постојеће тумачење каузе уговора*, и *наш концепт каузе*.

С обзиром на то да за питање каузе у теорији влада велико интересовање, очекује се да кандидат користи у изради дисертације богату литературу, свакако обимнију од оне која је наведена као почетна при пријави тезе. Кандидат се није потрудио да пронађе релевантну страну и домаћу научну литературу из реномираних извора новијег датума. Број извора које је аутор користио у филозофско-методолошким деловима рада на којима заснива своја

излагања најчешће је врло скроман, превише је коришћена уџбеничка литература, а понекад су коришћени извори застарели или превазиђени. Изостаје низ фундаменталних, како модерних тако и класичних дела из појединих области. На пример, кандидат доста говори о појму легитимности (како права, тако и државе), а да није споменуо дело Макса Вебера. У писању тезе кандидату је главни ослонац уџбеник проф. Антића, и у великој мери предговори, чланци из дневне штампе и са интернета.

Део стране литературе која је коришћена је кандидат преузео из радова других истраживача, што није увек на одговарајући начин назначио. На појединим местима у тези кандидат наводи да се у литератури нешто „сматра“ или „прихвата“ да се о нечему „говори“ а да при том не наводи ко то сматра, извор тих података, односно сазнања (стр. 5, 6, 152). Кандидат је понекада немаран и када цитира друге ауторе. На пример, цитат из Хјумове Расправе о људској природи (стр. 23) је непотпун, што му у великој мери одузима смисао; исто важи и за цитат из Лукићеве Методологије права (стр. 37). Има и цитата који нису тачно наведени и нису јасно обележени, па се не може недвосмислено знати одакле су преузети (на стр. 131 – 132, 122, 221, 226).

У попису литературе нису у потпуности испоштовани стандарди приказивања информација и правила цитирања.

- Бројни извори (више од трећине наведених извора) се наводе у попису литературе иако се на исте аутор не позива у дисертацији. На пример Антић, Оливер, *Правна природа уговорних облигација*; Arrow, Kenneth, *Social Choice and Individual Values*; Беланчић, Милорад, *Нулта тачка идеологије*, Дудаш, Атила, *Схватања о каузи уговора ...*; Ковачевић, Милош, *Узрочно семантичко поље*; Levi Strauss, Claude, *Anthropologie structurale*, Лок, Џон, *Оглед о људском разуму*; Lorenc, Edward Norton, *The essence of Chaos*; Ниче, Фридрих, *О будућности наших образовних установа*; Ниче, Фридрих, *Esse homo* и други.
- Неки од извора који су наведени у попису литературе су коришћени при изради магистарског рада кандидата и у изради дисертације. Међутим, има и оних извора који су наведени у попису иако нису у овој дисертацији коришћени и изгледа да су само преузети из пописа литературе магистарског рада. На пример: Horowitz, J. Morton, *Law and logic*, Springer Verlag, New York 1972.
- На поједине изворе се кандидат позива у дисертацији уз навођење извора у фусноти а нема их у списку литературе. На пример: у фусноти 95, 126, 147, 151, 152, 173 и др.
- Поједини коришћени извори нису наведени на адекватан начин у складу са правилима цитирања. Недостаје издавач, број стране, број часописа и др. На пример код рада колегинице Караникић, Нормативно у поимању узрочности као основа грађанскоправне одговорности, није наведен број часописа и стране на којима је објављен рад. Непотпуни су и подаци наведени за радове: Medicus, D., *Allgemeiner Teil* и Schlossmann, S., *Zur Lehre von der Causa obligatorischer Verträge*.
- Има и извора код којих су наведени нетачни подаци. За рад колеге Никшић, Саше, Кауза обавезе и сродни институти у поредбеном праву, Зборник Правног

факултета у Загребу, наведено је да је објављен у 56 (4), 2005, стр.1072-1078; а треба да стоји 56 (2006), 4, стр.1057-1102.

Немарност у изради библиографије се исказује и у чињеници да су неке библиографске јединице наведене ћирилицом а неке латиницом (када то није потребно), и да литература није доследно наведена по абecedном реду. На неприхватљивост оваквог начина коришћења и пописа литературе је кандидату скренута пажња приликом прегледа претходних верзија.

Оцена и предлог комисије

Према мишљењу комисије докторска дисертација мр Јосипа Чувардића „Општа теорија каузе“ не представља рад који би у презентираним облику могао бити брањен. Кандидат није успео да пружи оригиналан научни допринос својом дисертацијом. Мишљења смо да написаном дисертацијом није постигнут научно брањив резултат. Ставови аутора нису примењиви ни у нормативном раду и пракси. Израђена дисертација ни пропратном литературом и коришћеном научном апаратуром није задовољила формалне услове које би требало да испуњава научни рад ове врсте.

На основу изложеног, Комисија сматра да докторска дисертација кандидата мр Јосипа Чувардића под називом „Општа теорија каузе“ не испуњава услове који се по закону и статуту Универзитета Унион траже за израду научног рада као што је докторска дисертација, и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета Унион и Сенату Универзитета Унион да тим поводом донесе одлуку да се докторска дисертација не прихвати и не одобри за одбрану.

У Београду,
18. 07. 2016.

Чланови комисије:

Проф. др Владимир Водинелић

Проф. др Душан Врањанац

Проф. др Катарина Иванчевић